

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Informacijos teorija	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: prof. Jonas Matukas	VU Fizikos fakultetas, NFTMC B331 k., Saulėtekio al. 3, Vilnius

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	Privalomasis

Igyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Auditorinė	3 (rudens) semestras	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Studentas turi būti išklausęs kursus: aukštoji matematika, atsitiktiniai vyksmai.	Gretutiniai reikalavimai (jei yra):

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	140	64	76

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Tikslas – įgyti žinių ir gebėjimų, reikalingų suprasti ir paaiškinti kas yra informacijos kiekio matas statistinėje informacijos teorijoje, kaip apibrėžiama entropija, kokios yra entropijos savybės, kokie yra optimalių kodų sudarymo reikalavimai bei informacijos siuntimo ryšių kanalu efektyvumo ir patikimumo padidinimo būdai.		
Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Studentas įgys teorinių ir praktinių žinių analizuojant informacinių šaltinių, signalų ir trukdžių savybes.	Paskaitos, probleminių uždavinių sprendimas, seminarai, konsultacijos, savarankiškas darbas.	Apklausa žodžiu – seminarų metu paruoštų pranešimų analizė. Semestro pabaigoje – egzaminas raštu.
Supras ir gebės nustatyti konkretaus pranešimo informacijos kiekį, informacijos kiekį esant trukdžiams, diskrečių pranešimų priėmimo kokybės kriterijus, įvertinti informacijos siuntimo diskrečiuoju kanalu ribines sąlygas – kanalo pralaidą, optimalių kodų sudarymo galimybes, būdus informacijos siuntimo efektyvumui ir patikimumui padidinti.		
Gebės pritaikyti fizikos mokslo ir informacinių technologijų žinias, lyginant įvairius šiuolaikinius informacijos apsaugos būdus ir priemones, naujausių ryšių technologijų taikymo perspektyvas saugiai perduodant informaciją.		
Žinant duomenų kodavimo, kanalo kodavimo bei informacijos talpos teoremas, gebės įvertinti fundamentaliąsias ribas informacijos teorijoje. Gebės rinkti ir efektyviai naudoti informaciją iš skirtingų informacijos šaltinių bei šią informaciją vertinti kritiškai, remiantis moksliniu pagrindu.		

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
1. Bendros žinios apie informacijos teoriją. Informacija ir signalas. Trukdžiai ir iškreipiai. Kodavimas ir moduliavimas. Demoduliavimas ir dekodavimas. Tolydžiojo signalo diskretizavimas. Pagrindinės ryšių sistemos charakteristikos. Informacinių šaltinių, signalų ir trukdžių savybės. Pranešimai, signalai ir trukdžiai kaip atsitiktiniai vyksmai, pagrindinės atsitiktinių vyksmų savybės	4		6				10	10	Skaityti literatūrą paskaitos tema.
2. Ryšių kanalai, pagrindinės jų charakteristikos, kanalų atskyrimas, trukdžių atsiradimo ryšių kanaluose priežastys, atsparumo trukdžiams padidinimo būdai. Matematinis kanalų modeliavimas.	3		4				7	8	Skaityti literatūrą paskaitos tema
3. Statistinė informacijos teorija. Konkretaus pranešimo informacijos kiekis, entropija, jos savybės, informacijos perteklius, sąlyginė entropija bei sudėtingų pranešimų entropija.	6		4				10	12	Skaityti literatūrą paskaitos tema
4. Signalų diskretizavimas ir kodavimas. Atskaitų reguliarumas ir jų parinkimo kriterijai. Kodų rūšiavimas ir jų charakteristikos. Informacijos siuntimo efektyvumo ir patikimumo padidinimo būdai. Signalų spūda. Optimalių kodų sudarymo būdai, kanalo pralaida, Šenono teorema.	4		4				8	10	Skaityti literatūrą paskaitos tema
5. Informacijos siuntimas diskrečiuoju kanalu esant trukdžiams, diskrečiųjų pranešimų priėmimo principai ir kokybės kriterijai. Fundamentaliosios ribos informacijos teorijoje. Informacijos apsaugos būdai ir priemonės. Duomenų šifravimas. Kriptografija ryšio sistemose.	6		6				12	14	Skaityti literatūrą paskaitos tema
6. Tolydžiujų pranešimų perdavimas. Informacijos siuntimas tolydžiuoju kanalu: tolydžiojo pranešimo informacijos kiekis, entropija. Tolydžiojo kanalo pralaida. Signalų tūris, kanalo talpa. Tolydžiojo pranešimo skaitmeniniai perdavimo metodai.	5		4				9	12	Skaityti literatūrą paskaitos tema
7. Informacijos pateikimo formos ir būdai. Informacijos perdavimo technologijų vystymosi kryptys. Pagrindiniai principai. Aparatūros ir techninių priemonių klasifikavimas, ypatumai. Informaciniai tinklai. Informacijos perdavimo sistemų sinchronizavimas.	4		4				8	10	Skaityti literatūrą paskaitos tema
Seminarai									Skaityti seminaro metu daromo pranešimo tema literatūrą. Pagal pateiktus reikalavimus parengti pristatymą.
Iš viso	32		32				64	76	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Pranešimas seminaro metu	20	2-16 semestro savaitės	Seminarų metu sprendžiami signalų spektrų, informacijos perdavimo spartos skaičiavimo uždaviniai, nagrinėjami šiuolaikinio informacijos kodavimo metodai, įvertinamas kodavimo efektyvumas, kodavimo slenkstis, Šenono riba. Aptariami informacijos apsaugos būdai ir priemonės - duomenų glaudinimo būdai, kriptografiniai informacijos apsaugos metodai, kvantinė kriptografija. Aptariamos naujausių ryšių technologijų taikymo perspektyvos. Po seminare padaryto pranešimo vertinama pranešimo kokybė ir informatyvumas (sklandus, glaustas ir koncentruotas kalbėjimas, informatyvios vaizdinės priemonės, auditorijos dėmesio išlaikymas).
Atsiskaitymas raštu, temos 1-3 (A1) (testas)	40	8 semestro savaitė	20 teorijos/praktinių užduočių klausimų į kuriuos reikia atsakyti pasirenkant vieną teisingą atsakymą. Atsakymui gali reikėti formulės ar aiškinamojo brėžinio. Kiekvienas teisingai atsakytas klausimas vertinamas 0,5 balo, neteisingai 0 balų. Galutinis balas - teisingai atsakytų klausimų suma.
Atsiskaitymas raštu, temos 4-7 (A2) (testas)	40	16 semestro savaitė	20 teorijos/praktinių užduočių klausimų į kuriuos reikia atsakyti pasirenkant vieną teisingą atsakymą. Atsakymui gali reikėti formulės ar aiškinamojo brėžinio. Kiekvienas teisingai atsakytas klausimas vertinamas 0,5 balo, neteisingai 0 balų. Galutinis balas - teisingai atsakytų klausimų suma.
Galutinis vertinimas	100	Egzaminų sesija	Egzamino dieną studentas renka dešimtbalę kaupiamąją vertinimo schemą arba egzaminą raštu. Pasirinkus kaupiamąją vertinimo schemą, bendras dalyko įsisavinimo vertinimas susideda iš seminarų (S) ir atsiskaitymų raštu (A1, A2) vertinimų. Dėl pateisinamų priežasčių praleidus vieną iš atsiskaitymų, egzamino dieną studentui suteikiama galimybė jį parašyti. Dalyko vertinimas: $P = 0,20S + 0,40 A1 + 0,40 A2$. Pasirinkus egzaminą raštu, vertinamos įsisavintos žinios ir analitiniai gebėjimai, mokėjimas pritaikyti žinias atsakant į probleminius atvirus klausimus. Egzamino metu pateikiami 5 trumpi teorijos/praktinių užduočių klausimai į kuriuos reikia atsakyti iki 10 sakinių, atsakymui gali reikėti formulės ar aiškinamojo brėžinio. Kiekvienas teisingai atsakytas klausimas vertinamas 2 balais, neteisingai 0 balu. Galutinis balas teisingai atsakytų klausimų suma. 5-6 balai: Žemesnės nei vidutinės žinios ir gebėjimai, nepilnai atsakyta į klausimus, yra klaidų/ žinios ir gebėjimai tenkina minimalius reikalavimus; 7-8 balai: vidutinės žinios ir gebėjimai, yra neesminių klaidų/geresnės nei vidutinės žinios ir gebėjimai; 9-10 balai: tvirtos/ puikios, išskirtinės žinios ir gebėjimai, atsakymai pateikti sklandžiai, nuosekliai, taisyklinga lietuvių kalba.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Fazlollah M. Reza	2010	An Introduction to Information Theory		New York : Dover, ©2010 ISBN-10: 0486682102
Thomas M. Cover, Joy A. Thomas.	2006	Elements of Information theory		John Wiley & Sons
Mark Stamp.	2005	Information security: principles and practice		John Wiley & Sons
Jan C.A. van der Lubbe	2007	Information theory		Cambridge Univ. Press, 2007.

Simon Haykin	2001	Communications Systems		John Wiley & Sons
J. Matukas	2013	Informacijos teorijos pradmenys (mokymo priemonė)		Vilnius, Vilniaus universitetas, 2013, 314 p.
Papildoma literatūra				
Francis T.S.Yu.	2005	Modern Wireless Communications		John Wiley & Sons, New York
S. Kašėta	2012	Telekomunikacijų teorija		KTU leidykla "Technologija" ISBN 978-609-02-0273-9
Simon Haykin, Michael Moher	2012	An Introduction to Information Theory – Symbols, Signals and Noise		Courier Corporation ISBN 0486134970, 9780486134970
Marcelo S Alencar	2015	Information theory eBook.		New York : Momentum Press, ©2015.
Elwyn R Berlekamp	2015	Algebraic coding theory eBook.		Singapore : World Scientific, 2015